

Ганна Жихарева

аспірант Академії муніципального управління МОН України

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗА ОСНОВНИМИ НАПРЯМАМИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ

У статті наведені результати контент-аналізу сучасних вітчизняних дисертаційних досліджень з державного управління у період 2001–2014 рр. (80 робіт) за основними напрямками екологізації, серед яких: екологічна безпека, охорона навколишнього природного середовища, раціональне природокористування, сталий розвиток. Пошук та представлення цих результатів здійснювалося у проблемно-орієнтованому полі з координатами X – напрями екологізації та Z – види державно-управлінських впливів (стратегічне управління, державна політика, державне регулювання, інші види державно-управлінських впливів, механізми державного управління).

Ключові слова: державне управління, вітчизняні дисертації, екологізація, контент-аналіз, напрями.

Hanna Gihareva

CONTENT ANALYSIS OF CURRENT NATIONAL DISSERTATIONS IN PUBLIC ADMINISTRATION MAIN DIRECTIONS GREENING

This article presents the results of a content analysis of contemporary domestic dissertations in public administration during the years 2001-2014 (80 works) greening in key areas, including: environmental safety, environmental protection, environmental management and sustainable development. Search and presentation of the results was carried out in a problem-oriented field coordinates X - Trends and greening Z - types of public-management actions (strategic management, public policy, government regulation, state and other governmental actions, mechanisms of governance).

Keywords: public administration, local thesis, greening, content analysis, for example.

Анна Жихарева

КОНТЕНТ-АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ДИССЕРТАЦИОННЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ПО ГОСУДАРСТВЕННОМУ УПРАВЛЕНИЮ ПО ОСНОВНЫМ НАПРАВЛЕНИЯМ ЭКОЛОГИЗАЦИИ

В данной статье приведены результаты контент-анализа современных отечественных диссертационных исследований по государственному управлению в период 2001–2014 гг. (80 работ) по основным направлениям экологизации, среди которых: экологическая безопасность, охрана окружающей среды, рациональное природопользование, устойчивое развитие. Поиск и представление этих результатов осуществлялись в проблемно-ориентированном поле с координатами X – направления экологизации и Z – виды государственно-управленческих воздействий (стратегическое управление, государственная политика, государственное регулирование, другие виды государственно-управленческих воздействий, механизмы государственного управления).

Ключевые слова: государственное управление, отечественные диссертации, экологизация, контент-анализ, направления.

Постановка проблеми

За час від створення вітчизняної галузі науки «Державне управління» (1997–2014 рр.), виходячи з наявного реєстру таких досліджень [1], відбувся захист 80 дисертаційних досліджень з державного управління за основними напрямками екологізації. З'явилася можливість на основі використання значного обсягу кількісної інформації виділити певні особливості у процесах захистів таких дисертацій та з'ясувати їх змістовний, сутнісний бік. Саме цьому присвячена стаття.

Наукометричний підхід у вітчизняній галузі науки «Державне управління» отримав розвиток у роботах В. Бакуменка, Т. Мотренка, О. Васильєвої, К. Ващенко, В. Чмиги, Н. Демедишиної, О. Тертишної [1; 2]. В той же час, такі дослідження не застосовувалися до питань екологізації державного управління в Україні.

Метою статті є ознайомлення наукової громадськості з певними результатами контент-аналізу сучасних вітчизняних дисертаційних досліджень з державного управління за основними напрямками екологізації.

Meta

У роботі при проведенні якісного контент-аналізу будемо дотримуватися виділених нами основних напрямів екологізації державного управління, серед яких: екологічна безпека, охорона навколишнього природного середовища, раціональне природокористування, сталий розвиток.

Під поняттям «екологізація державного управління» ми, з урахуванням визначень, наведених у роботі [3], далі будемо розуміти здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування керівних впливів відповідно до визначених напрямів екологізації на сфері та відносини суспільства з метою покращення їх функціонування та досягнення запланованих показників розвитку. Тобто, маються на увазі керівні впливи щодо: забезпечення екологічної безпеки; охорони навколишнього природного середовища; раціонального природокористування; забезпечення сталого розвитку.

В основу методики викладення матеріалу нашого дослідження у даному підрозділі покладено контент-аналіз захищених дисертацій за кожним з основних на-

Виклад основного матеріалу

Аналіз останніх досліджень і публікацій

прямів екологізації державного управління відповідно до обраної нами схеми, структурними елементами якої є державно-управлінські впливи, а саме: стратегічне управління; державна політика; державне регулювання; інші види державно-управлінських впливів; механізми державного управління.

На рис.1 наведено розподіл дисертаційних робіт з державного управління за рівнем основних напрямів екологізації за обраний термін дослідження. Діаграму кореляційного зв'язку завершених досліджень за рівнем основних напрямів екологізації та за рівнем державно-управлінських впливів наведено на рис.2.

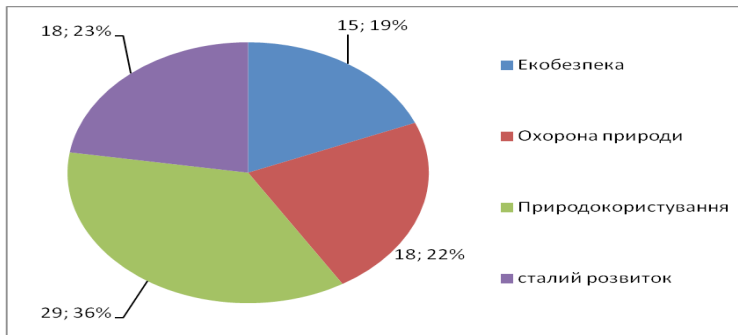

Рис.1. Розподіл захистів дисертаційних робіт з державного управління за рівнем основних напрямів екологізації (2001–2014 рр.)

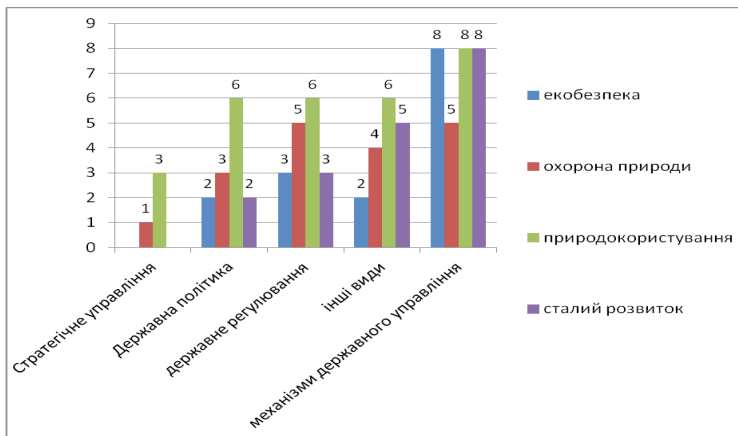

Рис.2. Діаграма кореляційного зв'язку завершених досліджень за рівнем основних напрямів екологізації та за рівнем державно-управлінських впливів

У напрямку «екологічна безпека» (прийняте скорочення на рисунках – екобезпека) були захищені 19 дисертацій, зокрема одна докторська та 18 кандидатських робіт.

За напрямом «екологічна безпека» за рівнем державно-управлінських впливів «стратегічне управління» за обраний період часу немає захищених дисертаційних робіт у галузі науки «Державне управління».

За напрямом «екологічна безпека» за рівнем державно-управлінських впливів «державна політика» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 2 дисертаційні роботи. Це кандидатські роботи П. І. Гамана за темою «Державна політика екологічного розвитку економіки в трансформаційний період» (2005 рік) та Р. В. Приходька за темою «Державна політика у сфері запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій на регіональному рівні» (2013 рік).

За напрямом «екологічна безпека» за рівнем державно-управлінських впливів «державне регулювання» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені три кандидатські дисертаційні роботи. Це

кандидатські роботи І. М. Шпільового за темою «Державне регулювання у сфері природно-техногенної безпеки» (2008 рік), Г. Г. Іщенко за темою «Механізми державного регулювання природно-техногенної безпеки великих міст» (2010 рік) та П. О. Фесянова за темою «Державне регулювання екологічної безпеки на рівні регіону» (2013 рік).

За напрямом «екологічна безпека» за рівнем державно-управлінських впливів «інші види державного управління» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 2 дисертаційні роботи. Це кандидатські роботи Ю. С. Ковалевської за темою «Державне управління процесами забезпечення екологічної безпеки в Україні» (2010 рік) та І. І. Грищенко за темою «Удосконалення державного управління станом навколишнього середовища в екокризовому регіоні» (2013 рік).

За напрямом «екологічна безпека» за рівнем державно-управлінських впливів «механізми державного управління» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 8 дисертаційних робіт. Це докторська робота С. Марової на тему «Механізми державного управління безпекою життєдіяльності населення техногенних регіонів», а також кандидатські роботи Л. В. Панжар за темою «Державний механізм управління екологічними ризиками в регіоні» (2003 рік), О. О. Труша за темою «Структурно-функціональне забезпечення територіального управління попередженням та ліквідацією надзвичайних ситуацій (на прикладі Управління пожежної безпеки у Харківській області)» (2003 рік), О. В. Ключа за темою «Механізми формування водоефективної політики з урахуванням вимог екологічної безпеки» (2010 рік), О. К. Чеботарьової за темою «Механізми державного управління земельними ресурсами великого промислового міста» (2011 рік), С. М. Колесникова за темою «Механізми державного управління викидами парникових газів в атмосферу» (2013 рік), В. М. Михайлова за темою «Взаємодія органів місцевого самоврядування з органами державної влади у сфері запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій» (2013 рік), В. В. Федорчак за темою «Механізми розвитку системи екологічної безпеки на регіональному рівні» (2013 рік).

У напрямку «охорона навколишнього природного середовища» (нами прийняте скорочення на рисунках як «охорона природи») були захищені 18 дисертацій, зокрема 3 докторські та 15 кандидатських робіт. За напрямом «охорона навколишнього природного середовища» за рівнем державно-управлінських впливів «стратегічне управління» за обраний період часу підготовлена одна дисертаційна робота у галузі науки «Державне управління». Це кандидатська дисертація В. О. Мартиненка за темою «Стратегія реформування системи охорони природного середовища в трансформаційному суспільстві: регіональний аспект» (2007 рік).

За напрямом «охорона навколишнього природного середовища» за рівнем державно-управлінських впливів «державна політика» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 3 дисертаційні роботи. Це кандидатські роботи В. Ю. Крука за темою «Механізми реалізації державної екологічної політики в аспекті охорони довкілля на регіональному рівні» (2010 рік), Д. О. Ветвицького за темою «Розвиток державної екологічної політики України в умовах глобалізації»

(2011 рік) та О. В. Проніної за темою «Державна політика охорони навколишнього середовища в Україні» (2011 рік).

За напрямом «охорона навколишнього природного середовища» за рівнем державно-управлінських впливів «державне регулювання» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 5 дисертаційних робіт. Це докторська робота, захищена П. І. Гаманом за темою «Державне регулювання розвитку рекреаційної сфери Карпатського регіону України» (2009 рік), а також кандидатські дисертації, підготовлені відповідно В. М. Дмитренко за темою «Державне регулювання регіонального рекреаційно-туристичного комплексу» (2008 рік), О. О. Данилюком за темою «Державне регулювання розвитку природно-заповідної справи» (2010 рік), Н. В. Яцук за темою «Державне регулювання рекреаційної сфери України» (2010 рік) та Р. В. Поровозником за темою «Механізми державного регулювання еколого-економічного розвитку регіонів України» (2014 рік).

За напрямом «охорона навколишнього природного середовища» за рівнем державно-управлінських впливів «інші види державного управління» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 4 дисертаційні роботи. Це докторська робота, захищена О. С. Шпаталою за темою «Державне управління сферою рекреаційного обслуговування в Автономній Республіці Крим в умовах ринкових відносин» (2005 рік), а також кандидатські дисертації, підготовлені відповідно М. М. Шафоростовою за темою «Удосконалення державного управління поводженням з відходами на основі розвитку функцій екологічного аудита» (2006 рік), М. М. Маріновим за темою «Розвиток системи державного управління туристично-рекреаційним комплексом України на регіональному рівні» (2012 рік) та О. В. Олефіренко за темою «Удосконалення державного екологічного управління: досвід Європейського союзу для України» (2013 рік).

За напрямом «охорона навколишнього природного середовища» за рівнем державно-управлінських впливів «механізми державного управління» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 5 дисертаційних робіт. Це докторська робота, захищена О. Я. Лазором за темою «Адміністративно-правові засади державного управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні» (2005 рік), а також кандидатські дисертації, підготовлені відповідно Г. О. Крапівіною за темою «Механізми прийняття рішень органами державного управління з розвитку туристсько-рекреаційних територій» (2008 рік), В. В. Акуловим-Муратовим за темою «Удосконалення механізмів державного управління та контролю в сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів в Донецькій області» (2010 рік), М. П. Бизовою за темою «Удосконалення механізмів державного управління лісовим господарством (на матеріалах Півдня України)» (2010 рік) та О. Д. Настечко за темою «Правовий механізм прийняття державно-управлінських рішень в екологічній сфері» (2012 рік).

У напрямку «раціональне природокористування» (нами прийняте скорочення на рисунках як «природокористування») були захищені 29 дисертацій, зокрема дві докторські та 27 кандидатських робіт.

За напрямом «раціональне природокористування» за рівнем державно-управлінських впливів «стратегічне управління» за обраний період часу захищені три кандидатські дисертаційні роботи у галузі науки «Державне управління». Серед них маємо дисертації А. М. Близнюка за темою «Стратегія формування індустрії переробки відходів в управлінні екокризовими промисловими регіонами» (2002 рік), О. П. Охрія за темою «Комплексна страте-

гія землекористування адміністративно-територіального утворення» (2006 рік) та В. І. Демченка за темою «Державна стратегія управління процесами природокористування приморських регіонів» (2010 рік).

За напрямом «охорона навколишнього природного середовища» за рівнем державно-управлінських впливів «державна політика» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 6 дисертаційних робіт. Це докторська робота, захищена Н. А. Малиш за темою «Макроекономічний механізм формування та реалізації державної екологічної політики України» (2012 рік), а також кандидатські дисертації, підготовлені відповідно Е. І. Салієвим за темою «Механізми реалізації державної політики у сфері водопостачання в АПК» (2009 рік), Ю. Б. Ільченком за темою «Формування державної екологічної політики в системі природокористування України» (2011 рік), Т. П. Козаченко за темою «Механізми реалізації державної політики у сфері поводження з твердими побутовими відходами» (2011 рік), О. В. Берюхом за темою «Формування державної політики у сфері поводження з відходами виробництва та споживання» (2013 рік) та В. В. Кошинцем за темою «Механізми реалізації державної політики використання і розвитку ресурсного потенціалу регіонів України» (2012 рік).

За напрямом «раціональне природокористування» за рівнем державно-управлінських впливів «державне регулювання» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 6 кандидатських робіт. Серед них роботи, захищені С. О. Линником за темою «Державне регулювання природокористування на регіональному рівні» (2006 рік), Т. І. Грушевою за темою «Державні механізми економіко-правового регулювання природокористування» (2009 рік), О. Є. Єврафовим за темою «Державне регулювання раціонального використання земельних ресурсів України в умовах проведення земельної реформи» (2006 рік), Ю. В. Деркачем за темою «Механізми державного регулювання розвитку санаторно-курортного потенціалу Прикарпатського регіону України (організаційно-правові засади)» (2010 рік), О. П. Савостою за темою «Державне регулювання розвитку курортів в Україні» (2011 рік) та В. І. Цьвоком за темою «Державне регулювання використання ресурсного потенціалу промисловості в умовах макроекономічної нестабільності» (2013 рік).

За напрямом «раціональне природокористування» за рівнем державно-управлінських впливів «інші види державного управління» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 6 дисертаційних робіт. Серед них одна докторська робота О. Г. Мординова за темою «Державне управління аграрним природокористуванням України в умовах ринкової трансформації» (2001 рік) та такі кандидатські дисертації: І. Ю. Пілюгіної за темою «Підвищення ефективності регіонального управління у сфері використання відходів виробництва» (2001 рік), О. П. Ботезата за темою «Державне управління використанням земельних ресурсів України» (2011 рік), В. М. Коваленка за темою «Державне управління розвитком земельних відносин в Україні» (2013 рік), Л. М. Макєвої за темою «Державне управління використанням та охороною земель сільськогосподарського призначення України» (2013 рік) та О. Я. Тібекіна за темою «Державне управління соціально-екологічною відповідальністю за природокористування» (2013 рік).

За напрямом «раціональне природокористування» за рівнем державно-управлінських впливів «механізми державного управління» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 8 кандидатських дисертаційних робіт. Серед них роботи: Т. В. Мірошні-

ченко за темою «Ринкова трансформація організаційних форм державного управління системою водокористування» (2004 рік), І. І. Ляшко за темою «Механізм державного управління вторинними сировинними ресурсами» (2006 рік), В. Ю. Пересоляка за темою «Формування механізму державного управління земельними ресурсами населених пунктів» (2006 рік), Н. В. Маєвської за темою «Механізми державного управління екологізацією надрокористування у вугільній промисловості України» (2007 рік), С. Є. Стародубцева за темою «Механізми державного управління природокористуванням урбанізованих територій на інноваційній основі» (2011 рік), В. Г. Ковальова за темою «Удосконалення механізму державного управління земельними ресурсами в Україні» (2012 рік), М. Р. Ковальського за темою «Удосконалення механізму державного управління земельними ресурсами в Україні» (2012 рік) та І. П. Яцука за темою «Формування ефективних механізмів державного управління земельно-майновим комплексом України» (2012 рік).

У напрямку «сталий розвиток» (на рисунках означений нами без скорочення) були захищені 18 дисертацій, зокрема 5 докторських та 13 кандидатських робіт.

За напрямом «сталий розвиток» за рівнем державно-управлінських впливів «стратегічне управління» за обраний період часу немає жодної захищеної дисертаційної роботи у галузі науки «Державне управління».

За напрямом «сталий розвиток» за рівнем державно-управлінських впливів «державна політика» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені дві дисертаційні роботи. Серед них маємо докторську дисертацію А. В. Антонова за темою «Формування державної політики сталого соціально-економічного розвитку сільських територій як умова зростання якості життя сільського населення» (2013 рік) та кандидатську дисертацію В. О. Мариненка за темою «Екологічна політика органів місцевої влади великих міст України» (2010 рік).

За напрямом «сталий розвиток» за рівнем державно-управлінських впливів «державне регулювання» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 3 кандидатські дисертаційні роботи. Це дисертації В. Є. Українського за темою «Державне регулювання діяльності підприємств згідно з соціально-екологічною

концепцією управління» (2004 рік), В. Ю. Бганської за темою «Державне регулювання та цільове програмування сталого соціального розвитку в регіоні» (2005 рік) та І. А. Гриджук за темою «Державне регулювання сталого розвитку регіону» (2009 рік).

За напрямом «сталий розвиток» за рівнем державно-управлінських впливів «інші види державного управління» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 5 дисертаційних робіт. Серед них дві докторські роботи, а саме: О. Г. Осауленка за темою «Моделювання та управління сталим соціально-економічним розвитком» (2002 рік) та Т. В. Іванової за темою «Державне управління еколого-економічною безпекою як умова сталого розвитку» (2011 рік). Також підготовлені 3 кандидатські роботи: Ю. В. Боковикової за темою «Державне управління використанням мінерально-сировинних ресурсів України» (2006 рік), Н. М. Скрипченко за темою «Організаційно-інструментальне забезпечення управління стійким розвитком адміністративних районів» (2011 рік) та С. С. Полюшкина за темою «Управління сталим розвитком мегаполіса» (2013 рік).

За напрямом «сталий розвиток» за рівнем державно-управлінських впливів «механізми державного управління» у галузі науки «Державне управління» за обраний період часу захищені 8 дисертаційних робіт. Серед них дві докторські роботи, а саме: О. В. Долгальнової за темою «Теоретико-методологічні засади механізмів державного управління сталим розвитком підприємств малого бізнесу в Україні» (2007 рік) та А. М. Балашова за темою «Формування механізмів державного управління сталим розвитком регіонів України» (2010 рік). Також підготовлені 6 кандидатських робіт: В. В. Замикулою за темою «Удосконалення механізмів державного управління сталим розвитком сільських територій» (2012 рік), О. С. Лівим за темою «Формування механізму державного управління сталим екологічним розвитком регіону в системі регіонального природокористування» (2012 рік), О. К. Гордєєвою за темою «Механізми забезпечення сталого розвитку територіальної громади» (2014 рік), А. О. Надежденко за темою «Механізми державного управління реалізацією екологічної політики сталого розвитку» (2014 рік), О. В. Надошою за темою «Механізми оптимізації держав-

Таблиця 1.

Проблемно-орієнтоване поле екологізації державного управління

Види управління	Стратегічне управління	Державна політика	Державне регулювання	Інші види державного управління	Механізми державного управління
Напрями екологізації	СУ	ДП	ДР	ІУ	МУ
Екологічна безпека	Е-СУ	Е-ДП	Е-ДР	Е-ІУ	Е-МУ
Охорона природного середовища	О-СУ	О-ДП	О-ДР	О-ІУ	О-МУ
Рациональне природокористування	Р-СУ	Р-ДП	Р-ДР	Р-ІУ	Р-МУ
Сталий розвиток	С-СУ	С-ДП	С-ДР	С-ІУ	С-МУ

ного управління в умовах сталого розвитку» (2011 рік) та А. І. Горецьким за темою «Механізми державного управління розвитком рекреаційного туризму Карпатського регіону України» (2014 рік).

Для зручності користування накопиченою базою інформації як довідковою її можна представити у форматі проблемно-орієнтованих поля (див. табл.1) та простору екологізації державного управління.

Нами також запропоновано представлення простору екологізації державного управління у такому форматі: вісь X – напрями екологізації (екологічна безпека, охорона навколишнього природного середовища, раціональне природокористування, сталий розвиток); вісь Y – рівні адміністративно-територіального управління (країна, регіон, галузь, територія); вісь Z – види державно-управлінських впливів (стратегічне управління, державна політика, державне регулювання, інші види державно-управлінських впливів, механізми державного управління). Це надає можливість швидко локалізувати блок пошук за схемою: напрям екологізації (вісь X) → рівень адміністративно-територіального управління (вісь Y) → рівень державно-управлінського впливу (вісь Z). Таким чином спрощується виконання завдань експертизи дисертаційних робіт, а також проведення здобувачами аналізу робіт попередників.

У цій статті наведені результати контент-аналізу сучасних вітчизняних дисертаційних досліджень з державного управління у період 2001–2014 роки (80 робіт) за основними напрямками екологізації, серед яких: екологічна безпека, охорона навколишнього природного середовища, раціональне природокористування, сталий розвиток. Пошук та представлення цих результатів здійснювалося у проблемно-орієнтованому полі з координатами X – напрями екологізації та Z – види державно-управлінських впливів (стратегічне управління, державна політика, державне регулювання, інші види державно-управлінських впливів, механізми державного управління). Запропоновано також тривимірне представлення проблемно-орієнтованого простору дисертаційних досліджень за основними напрямками екологізації шляхом доповнення координатою Y – рівні адміністративно-територіального управління (країна, регіон, галузь, територія). Розглянутий підхід представлення інформації для пошуку та аналізу дисертаційних робіт спрямований на спрощення виконання завдань експертизи дисертаційних робіт, а також проведення здобувачами аналізу робіт попередників.

Література.

1. Розвиток галузі науки «Державне управління» (1996-2011 рр.) : інформаційно-аналітичні матеріали / Ващенко К. О., Чмига В. О., Демедишина Н. І., Тertiш-на О. А. ; за заг. ред.. В. В. Толкованова, Ю. В. Ковбасюка. – Тернопіль : Економічна думка, 2011. – 251 с.

2. Мотренко Т. В. Концептуальний аналіз дисертаційних досліджень з державного управління (до 10-річчя галузі науки державного управління в Україні) / Т. В. Мотренко, В. Д. Бакуменко, О. І. Васильєва. – Вісник державної служби, 2007, вип. 4. – С. 6–15.

3. Экологический менеджмент / Материал из электронной библиотеки Википедии. [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AD%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82.